

Het belang van sportverenigingen

voor de Nederlandse samenleving

JAN RAATELAND

ONS NATIONALE
ERFGOED

Het belang van sportverenigingen

voor de Nederlandse samenleving

Bedankje!

Bij het schrijven van dit essay heb ik veel hulp en goede adviezen gekregen van Kees Raateland, al meer dan 66 jaar mijn broer. Dit maakte het schrijven en samenstellen naast nuttig en zinvol, ook heel plezierig. Waar ik overstroom van veel informatie dat zich in de afgelopen drie decennia in de sportwereld heeft afgespeeld, heeft Kees de kwaliteit om met enige afstand en de nodige nuance naar de zaken te kijken. Kees kent het vrijwilligerswerk binnen een sportvereniging ook goed. Zo was hij als bestuurslid / penningmeester, en in nog een aantal andere functies, van 2002 tot 2016 verbonden aan de Zoetermeerse handbalvereniging Gemini.

Beste Kees, Bedankt! Samen zijn wij tot dit mooie resultaat gekomen!

Colofon

© Jan Raateland

Auteur: Jan Raateland

Grafisch ontwerp: concreat.nl

Fotografie en omslag: **Sylvester Jimenez** (p.31, p.36 en p.40)

Illustratie: **Ron Spronk** (p.23)

Noot

In dit essay staat het belang van sportverenigingen voor de Nederlandse samenleving centraal. Het essay bespreekt enerzijds het historisch belang van de sportvereniging, de rol die zij speelt voor de sociale cohesie, de individuele ontwikkeling en het geheel van de sport in Nederland, en belicht anderzijds twee concrete verbeterpunten: de professionalisering van sportverenigingen en de versterkte lokale vertegenwoordiging in de beleidsbepalende keten. Verder worden onder andere de visie en missie van Jan Raateland – de auteur van dit essay – belicht, alsmede de achtergronden en argumenten die in de aangeleverde artikelen worden aangetroffen.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur Jan Raateland.

Inhoud

Inleiding	7
De historische betekenis en sociale functie van sportverenigingen	9
Een eeuw van lokale verbondenheid	9
Sport als motor van persoonlijke en sociale ontwikkeling	9
De sportvereniging als fundament van de nationale sportcultuur	10
Erkenning van sport als publieke voorziening	11
Een breed gedragen pleidooi	11
De Tweede Kamer is aan zet	11
Huidige instrumenten overheid: vrijblijvend, kostbaar en niet effectief	12
Sportwet: gevolgen voor overheid en sportverenigingen	12
Op weg naar Nederland Gezond	13
Professionalisering sportverenigingen	15
Capabele bestuurders	15
Behoefte aan kwaliteit en een strategische aanpak	15
Gezamenlijk toekomstplan	16
Gerichte aanpak van de professionalisering	16
Zo vind je bekwame bestuursleden	17
Herken de bestuurder in de ander	17
Zoek niet naar een functie maar vind capabele mensen	17
Het vrijwilligerspotentieel	17
Vergeet de kracht van verjonging niet	17
Inventariseer kandidaten	18
Kies voor een projectmatige aanpak	18
Maak werk van een persoonlijke benadering	18
Vervolg project	19
Ondersteuning vanuit de brancheorganisatie	19
Tot slot: het behoud van een bekwaam bestuur	19

Opzetten brancheorganisatie sportverenigingen.....	20
De beleidsbepalende keten en de positie van de sportvereniging	20
Instellen van een Brancheorganisatie	21
Voorwaarden voor een effectieve samenwerking.....	22
Professionaliteit van de Brancheorganisatie	22
Brancheorganisatie voor sportverenigingen in één beeld	23
Indeling sportaanbod in Nederland.....	24
Nederland Gezond	25
Ambitie beweegdoelstellingen	25
Belangrijke rol van de sportverenigingen	26
Vliegwieleffect 'Een leven lang sporten'	26
Knelpunten en mislukkingen	27
Het falende beleid en de ontbrekende stem van de sportvereniging	27
Falende subsidieregelingen en ad hoc beleid	27
Gemeenten scoren onvoldoende in samenwerking met sportverenigingen	28
De groeiende kloof tussen sportbonden en verenigingen	28
Reflecties op nieuwe kansen	29
Nieuwe kansen door professionaliteit en lokale vertegenwoordiging	29
Veranderende trends	30
Over de schrijver: Jan Raateland.....	32
Een leven in dienst van de sportvereniging	32
Missie en Visie.....	33
Slotbeschouwing	35
Noten.....	38

Inleiding

Het fundament van de georganiseerde sport in Nederland wordt gevormd door 24000 sportverenigingen met in totaal ruim 4 miljoen leden. De verenigingen hebben een belangrijke maatschappelijke rol; het is de plek waar mensen samen komen, samen sporten, plezier hebben en waar ze van elkaar leren. Het is de plek waar onze kinderen leren om op een normale manier met elkaar om te gaan. Waar bijvoorbeeld het leren om respect voor elkaar te hebben, en te leren van winnen en verliezen een belangrijke rol heeft.

De toekomst van de sport in Nederland steunt op die 24000 sportverenigingen maar dit nationale erfgoed behoeft daarvoor groot onderhoud. Dat begint met de erkenning van sport als een publieke voorziening. Op dat fundament rusten de twee pijlers van de vernieuwing: professionalisering van de sportverenigingen én het opzetten een brancheorganisatie. Met dat groot onderhoud kunnen we de toekomst met vertrouwen tegemoet zien. Een toekomst waarin steeds meer Nederlanders gaan sporten en het

verenigingsleven met al zijn waardes voor de Nederlandse samenleving kan blijven floreren.

Jan Raateland, de auteur van dit essay, heeft zijn visie en missie gebaseerd op de overtuiging dat ieder kind recht heeft op kwalitatieve sport- en beweegmogelijkheden. Zijn achtergrond, diep

Vier van mijn zeven kleinzoons. Zij komen alle vier voor DUNO uit, de sportvereniging waarvan ik dit jaar 50 jaar lid ben en tevens ere-lid

V.l.n.r. Hugo Raateland, Dani van Swieten, Mik van Swieten, vooraan in het midden: Ben Raateland.

verankerd in de wereld van sportverenigingen en met een scherp oog voor maatschappelijke trends, vormt de drijvende kracht achter de noodzaak tot hervorming. Zijn werk, waaronder vele publicaties en opiniestukken, benadrukt dat de sportvereniging fungeert als de hoeksteen van lokale gemeenschappen en als spil in de realisatie van een gezonde, vitale samenleving.

Leeswijzer

Dit essay biedt een samenhangende verkenning van de betekenis, positie en toekomst van sportverenigingen in Nederland. De tekst bestaat uit thematische hoofdstukken die elkaar logisch opvolgen.

Na een historische schets van de maatschappelijke waarde van sportverenigingen volgt het pleidooi voor erkenning van sport als publieke voorziening. Vervolgens wordt ingezoomd op de professionalisering van sportverenigingen, de werving van bekwame bestuurders en de noodzaak van een lokale brancheorganisatie.

In de latere hoofdstukken wordt de verbinding gelegd met bredere thema's zoals gezondheid, beweegdeelname en overheidsbeleid. Het essay sluit af met reflecties op de toekomst en een slotbeschouwing die de centrale boodschap samenvat: wie investeert in sportverenigingen, investeert in de samenleving zelf.

De historische betekenis en sociale functie van sportverenigingen

Een eeuw van lokale verbondenheid

Al meer dan 100 jaar spelen sportverenigingen een centrale rol in de Nederlandse samenleving. Deze verenigingen hebben niet alleen bijgedragen aan de ontwikkeling van sporttalenten en het behalen van successen bij EK's en WK's en Olympische spelen, maar ook aan de sociale samenhang binnen dorpen en steden. Sportclubs zijn van oudsher ontmoetingsplaatsen waar gelijkgestemden samenkomen, waar vriendschappen ontstaan en waar normen en waarden worden gedeeld. De sportverenigingen zijn de schakel tussen lokale gemeenschappen en de nationale sportcultuur- en beleving.

De rol van sportverenigingen als sociaal anker is niet te onderschatten. Uit talrijke onderzoeken blijkt dat betrokkenheid bij een sportvereniging leidt tot een sterker gemeenschapsgevoel én bijdraagt aan de motorische ontwikkeling en het zelfvertrouwen van individuen. Jongeren leren in deze setting belangrijke waarden zoals teamgeest, doorzettingsvermogen en respect voor de medemens. Het is een plaats waar verschillen worden overbrugd en waar de individuele talenten worden herkend en gestimuleerd.⁰¹

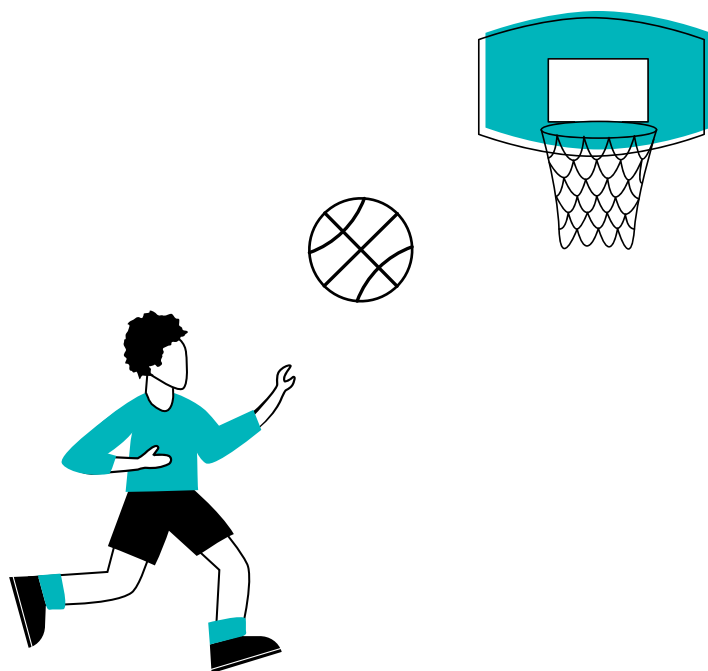
DE
SPORTVERENIGING
HET KLOPPEND HART
VAN DE NEDERLANDSE
SPORTCULTUUR

Sport als motor van persoonlijke en sociale ontwikkeling

Sport heeft een tweevoudige functie. Enerzijds draagt het bij aan de lichamelijke gezondheid; anderzijds bevordert regelmatig sporten sociale interactie en mentale veerkracht. Vooral voor kinderen en jongeren is deelname aan een sportvereniging belangrijk voor de ontwikkeling van een gezonde identiteit en zelfwaardering. In een snel veranderende maatschappij, waar individualisme vaak de boventoon voert, bieden sportverenigingen een collectief ritueel dat verbondenheid en solidariteit creëert.

De sportvereniging als fundament van de nationale sportcultuur

De sportverenigingen vormen het kloppend hart van de Nederlandse sportcultuur. Met ruim 24000 verenigingen verspreid over het land bieden zij miljoenen mensen de kans om te sporten, samen te werken en zich te ontwikkelen. Door hun nabijheid en laagdrempeligheid zijn sportverenigingen de kweekvijver voor talent en de basis voor brede sportdeelname. Zonder dit fundament zou de nationale sportcultuur haar kracht en vitaliteit verliezen.

Erkenning van sport als publieke voorziening

Een breed gedragen pleidooi

In de afgelopen decennia hebben gezaghebbende deskundigen en instituties bepleit om sport als publieke voorziening aan te merken. Zij benadrukten dat sport niet louter een vrije tijdsbesteding is, maar een fundamenteel recht dat essentieel is voor de sociale, culturele en fysieke ontwikkeling van alle burgers. Die visie wordt gedeeld door de Nederlandse Sportraad (NLSportraad), een wettelijk ingesteld adviesorgaan met de taak om regering en parlement te adviseren over sport en bewegen. In november 2020 bracht de NLSportraad een adviesrapport uit aan de minister van Sport onder de titel 'De opstelling op het speelveld'.^{02, 03} Kernpunt van hun advies: er moet een sportwet komen die sport verankert als publieke voorziening. Op die manier worden verantwoordelijkheden en verplichtingen duidelijker vastgelegd en krijgt de financiering van de sport een solide en wettelijke basis.

GEEF
SPORT DEZELFDE
VANZELFSPREKENDHEID
ALS ONDERWIJS
EN ZORG

De Tweede Kamer is aan zet

De Tweede Kamer nam in het voorjaar 2021 de aanbevelingen van NLSportraad over, inclusief de opdracht aan de minister om direct toe te werken naar een Sportwet.⁰⁴

Na twee jaar debatteren en met een sportwet eindelijk in zicht, maakte de Tweede Kamer een dramatische draai door op de laatste vergaderdag vóór het zomerreces 2023 de broodnodige vernieuwingen met drie jaar uit te stellen met als argument dat een sportwet ingrijpende gevolgen kan hebben voor de organisatie en uitvoering van sportbeleid.⁰⁵ Een volstrekt onbegrijpelijke redenatie want 'ingrijpende veranderingen' waren juist de kern van het door de Kamer omarmde advies van de NLSportraad. In de coulissen vierde de gevestigde orde (VSG en NOC*NSF) het uitstel als een succes van hun lobby om alles

bij het oude te houden. Een lelijke overwinning van het pluche met de Nederlandse bevolking als verliezer.

Bewegingsarmoede is een enorm probleem in Nederland en dat probleem wordt de komende jaren alleen maar groter. Daarom is het zo belangrijk dat we sport niet louter zien als een leuke hobby. Sport en bewegen is zó belangrijk voor de gehele samenleving, dat we dit moeten beschouwen als een publieke voorziening. Daarmee leggen we de basis voor het realiseren van de doelstelling dat 75% van de Nederlandse bevolking in 2040 voldoet aan de beweegdoelstelling.

Huidige instrumenten overheid: vrijblijvend, kostbaar en niet effectief

De huidige instrumenten die door de overheid worden ingezet om sport en bewegen te stimuleren zijn absoluut onvoldoende. Kostbare projecten als de combinatiefunctionaris, buurtsportcoaches, verenigingsondersteuners en vrijblijvende sportakkoorden worden weliswaar met juichende marketing campagnes gepresenteerd maar ze hebben per definitie een beperkt bereik en het effect op de bestrijding van de beweegarmoede is aantoonbaar nihil gebleken.^{06, 07}

Sportwet: gevolgen voor overheid en sportverenigingen

Gevolgen voor de overheid

Implementatie van de sportwet betekent een structurele heroriëntatie van de rol van de overheid in het sportstelsel:

1. Van vrijblijvend naar verantwoordelijkheid

De overheid (rijk, provincies, gemeenten) krijgt een wettelijke plicht om sport als publieke voorziening te waarborgen, vergelijkbaar met onderwijs, cultuur en gezondheidszorg.

2. Heldere taakverdeling

De sportwet zal duidelijk maken wie waarvoor verantwoordelijk is, bijvoorbeeld dat gemeenten moeten zorgen voor voldoende sportaccommodaties, en dat het Rijk een kader en financiering garandeert.

3. Structurele financiering i.p.v. projectsubsidies

Veel sportbeleid is nu projectmatig (denk aan sportakkoorden en tijdelijke impulsen). De sportwet zal leiden tot meer continuïteit, rechtszekerheid en stabiliteit in financiering.

4. Samenhang met andere beleidsterreinen

Sport wordt nadrukkelijk gekoppeld aan volksgezondheid, onderwijs, welzijn en ruimtelijke ordening. Dat dwingt de overheid tot integraal beleid in plaats van losse initiatieven.

Gevolgen voor de sportverenigingen

Voor de sportverenigingen, de basis van het sportstelsel, betekent de sportwet:

1. Erkenning als publieke voorziening

Verenigingen worden niet langer gezien als louter particuliere initiatieven van vrijwilligers, maar als onderdeel van een maatschappelijk fundament met een publieke functie: bewegen, ontmoeten, opvoeden, gezondheid bevorderen.

2. Meer structurele ondersteuning

Bij uitvoering van de sportwet zal dit leiden tot structurele gemeentelijke ondersteuning (financieel, organisatorisch, huisvesting, kaderontwikkeling), in plaats van afhankelijkheid van incidentele subsidies.

3. Versterking van de bestuurlijke en organisatorische capaciteit

Verenigingen worden gestimuleerd (of zelfs verplicht) om professioneler te organiseren. Denk daarbij aan goed bestuur, transparante financiën en beleid voor inclusie, veiligheid en vrijwilligersmanagement. Het hoofdstuk 'Professionalisering sportverenigingen' van dit essay behandelt de wijze waarop de professionalisering van het bestuur en technisch kader kan worden ingevuld.

4. Verankering in lokale samenwerkingen

De wet zal de rol van verenigingen versterken binnen de lokale keten sport-onderwijs-zorg-welzijn. Verenigingen worden dan volwaardige partners in lokaal beleid in plaats van losse uitvoerders. Daarbij speelt de op te richten lokale Branche Organisatie Sportverenigingen (BOS) een cruciale rol. In het hoofdstuk 'Opzetten brancheorganisatie sportverenigingen' worden positie en verantwoordelijkheden van de BOS in de beleidsbepalende keten beschreven.

Op weg naar Nederland Gezond

Iedere burger, en dan met name kinderen en jongeren, heeft recht op sport. Dat recht is beschreven in het artikel 'Ieder kind heeft recht op sport'.⁰⁸ Met het erkennen van sport als publieke voorziening kan dat recht in daden worden omgezet want met die erkenning kunnen sportverenigingen meer sportaanbod genereren. Dat betekent

bijvoorbeeld het wegwerken van wachtlijsten en het herintroduceren van sportaanbod in wijken waar het sportaanbod in de laatste 25 jaar is verdwenen. Het betreft hier voornamelijk wijken in grote steden die bekend zijn vanwege een lage sociaal economische status (SES). Met de terugkeer van het sportaanbod in die wijken zal de kansengelijkheid voor kinderen in die wijken toenemen. Daarnaast krijgen sportverenigingen de ruimte om hun organisatie te versterken en in te richten om nieuw aanbod te ontwikkelen. Denk hierbij aan:

- Uitbreiding van aanbod op nieuwe locaties
 - Nieuw aanbod voor specifieke doelgroepen
 - Integrale samenwerking met lokale overheden en maatschappelijke organisaties
- Het hoofdstuk 'Nederland Gezond' gaat nader in op de betekenis van de erkenning van sport als publieke voorziening voor de realisatie van de doelstelling dat 75% van de Nederlandse bevolking in 2040 voldoet aan de beweegdoelstelling.

Het bestuur van de Haagse gymnastiekvereniging Die Haghe in 2009.

Achterste rij: Jan Raateland, Gerna Beldsnijder en Marcus Moll
Voorste rij: Joke Raateland, Marlies van der Zwan, Suzanne Lock
en Eline van der Zwart

Professionalisering sportverenigingen

Een van de belangrijkste pijlers in de vernieuwingsslag van de sport in Nederland is de professionalisering van de organisatie van sportverenigingen. De roep om meer kwaliteit en toekomstgerichte organisatiestructuren is hard en duidelijk. Hieronder worden de kernaspecten van de professionalisering nader toegelicht.

PROFESSIONALISERING

Professionalisering van een sportvereniging gaat in dit essay over de wijze waarop de organisatie van de vereniging functioneert. Met een bestuur, bestaande uit vrijwilligers, die capabel zijn en vanuit een gestructureerde, beleidsmatige aanpak, met heldere doelen en strategieën, de kwaliteit en continuïteit van de sportvereniging waarborgen.

Capabele bestuurders

De toekomst van sportverenigingen hangt in belangrijke mate af van de inzet van een capabel bestuur. Zonder capabele bestuurders blijft de uitvoering van plannen vaak steken in traditionele, niet-dynamische patronen. Te veel sportverenigingen functioneren bij 'de waan van de dag'. De noodzaak tot professionalisering betekent dan ook dat de zoektocht naar nieuwe bestuursleden gericht moet zijn op mensen die geschikt zijn voor hun taak en opdracht.

Behoefte aan kwaliteit en een strategische aanpak

Een succesvolle sportvereniging wordt aangestuurd door een bestuur van vrijwilligers dat professioneel opereert. Het vinden van capabele bestuursleden onder betrokken leden, waaronder ook ouders van jeugdleden, is essentieel voor de toekomstbestendigheid van de organisatie.⁰⁹

Hoewel sportverenigingen traditioneel draaien op de inzet van enthousiaste vrijwilligers, vraagt de huidige tijd om een nieuwe benadering. Er is behoefte aan meer kwaliteit en een strategische aanpak:

- **Vinden van bekwame bestuursleden:** Voor het vinden van bekwame bestuursleden is het hanteren van een beproefde methodiek van essentieel belang. In het volgende hoofdstuk wordt deze methodiek stapsgewijs beschreven.
- **Opstellen van een missie en visie:** Nadat een groep van bekwame bestuurders is gevonden, is het gezamenlijk opstellen van een missie en visie het eerste product van het nieuwe bestuur.
- **Effect op de vereniging:** Een bekwaam bestuur en een verenigingsbreed gedragen missie en visie geeft richting, houvast en vertrouwen voor alle leden van de vereniging.

Gezamenlijk toekomstplan

De professionalisering houdt ook in dat het bestuur vanuit de missie en visie een door de vereniging gedragen plan maakt voor de toekomst. Dat meerjarenplan is de leidraad voor nieuwe ontwikkelingen en zorgt voor een heldere koers. Het plan omvat onder meer de volgende onderdelen:

- **Doelstellingen op korte, middellange en lange termijn:** Hierbij wordt onder andere gekeken naar het optimaliseren van de interne organisatie, ledenwerving, het verbeteren van de sportfaciliteiten en een sluitende begroting.
- **Professionaliseren technisch kader:** Een betaalde beroepskracht, trainer of coach is verantwoordelijk voor de werving, selectie, opleiding en begeleiding van nieuwe trainers en coaches. Deze wijze van professionaliseren leidt tot betere kwaliteit, continuïteit en uitbreiding van het technisch kader. Hierin ligt de basis van de gewenste groei van het aantal sporters. Het biedt daarbij ook mogelijkheden voor participatie van mensen uit nieuwe doelgroepen.

Gerichte aanpak van de professionalisering

Nederland telt circa 24000 sportverenigingen met in totaal ruim 4 miljoen leden. De helft van dat ledental is actief bij de 9000 middelgrote sportverenigingen (100-500 leden). De professionalisering zal in eerste instantie moeten worden gericht op die groep van middelgrote verenigingen omdat daar het grootste groeipotentieel zit.

Zo vind je bekwame bestuursleden

Het vinden van geschikte bestuursleden is een flinke uitdaging. Waar begin je? Wie zoek je precies? En hoe overtuig je iemand om zich voor meerdere jaren vrijwillig in te zetten? Dit hoofdstuk biedt een praktische aanpak voor het aantrekken van nieuwe bestuursleden, met oog voor motivatie, competenties en betrokkenheid.

Herken de bestuurder in de ander

De ideale bestuurder heeft geen standaard profiel. Het is niet per se een oudere man of iemand met bestuurlijke ervaring. Een goede bestuurder herken je eerder aan zijn of haar betrokkenheid, verantwoordelijkheidsgevoel en het vermogen om samen te werken. Belangrijke kwaliteiten van een bestuurslid zijn een combinatie van:

- **Verantwoordelijkheid:** durft besluiten te nemen en staat voor zijn/haar rol.
- **Betrokkenheid:** voelt zich verbonden met de vereniging.
- **Ondernemingszin:** ziet kansen en denkt toekomstgericht.
- **Teamgerichtheid:** werkt graag samen met anderen.
- **Sociale vaardigheden:** kan communiceren, inspireren en motiveren.

Zoek niet naar een functie maar vind capabele mensen

Een veelgemaakte fout is dat besturen op zoek gaan naar bijvoorbeeld een 'penningmeester' of 'secretaris' maar dat beperkt de zoektocht onnodig. Advies: zoek geen functietitel, maar iemand met de juiste kwaliteiten, houding en energie. De rolverdeling komt later wel.

Het vrijwilligerspotentieel

In elke vereniging schuilt een potentieel aan vrijwilligers. Om die te vinden, moet je verder kijken dan alleen actieve leden. Kijk bijvoorbeeld ook naar oud-leden. En denk bij jeugdleden vooral ook aan ouders en grootouders. Bij een vereniging met 350 leden (waarvan 200 jeugdleden) kom je dan al snel op een vrijwilligerspotentieel van ruim 1000 mensen. Scan dat potentieel in eerste instantie op bekwaamheid en betrek daarbij de hierboven benoemde kwaliteiten.

Vergeet de kracht van verjonging niet

Nieuwe bestuursleden brengen niet alleen handen, maar ook frisse ideeën. Het kan waardevol zijn om bewust te zoeken naar een mix van leeftijden, achtergronden en

ZOEK
MENSEN MET
ENERGIE EN
IDEEËN

ervaringen. Ook jonge mensen van rond de 30 kunnen verrassend capabel en gemotiveerd zijn mits ze serieus worden genomen en ruimte krijgen om te leren.

Inventariseer kandidaten

Maak in de zoektocht naar kandidaten voor een bestuursfunctie gebruik van trainers, coaches, mede bestuursleden en leden van commissies. Deze mensen hebben goed zicht op de kennis en ervaring bij het vrijwilligerspotentieel. Laat ze een lijst opstellen van zo'n 20 á 30 mensen die zij, met inachtneming van de hierboven benoemde kwaliteiten, capabel achten. Met deze lijst kan het project starten

Kies voor een projectmatige aanpak

Een projectmatige aanpak geeft focus én energie, bewaakt de voortgang en is gericht op het behalen van het beoogde resultaat. Hanteer daarbij onderstaand stappenplan.

- Formeer een projectgroep van circa 3 mensen uit het bestuur of de vereniging
- Nodig de kandidaten vanuit de inventarisatie uit voor een persoonlijk gesprek
- Maak een planning voor de gesprekken

Maak werk van een persoonlijke benadering

Begin met een persoonlijke e-mail naar elk persoon op de lijst. Leg daarin kort uit waar je als projectgroep mee bezig bent en waarom je hem of haar uitnodigt om daarover mee te denken.

Die persoonlijke benadering is zeker voor het eerste gesprek de sleutel. Maak het laagdrempelig en benader het als een kennismaking, geen sollicitatie. Gespreksonderwerpen zijn:

- Vertel eens wat over jezelf (werk, ervaring, opleiding, etc.)
- Wat is je binding met de vereniging?
- Wat vind je van onze sportvereniging? Wat gaat goed, wat kan beter?
- Waarin zou je zelf willen bijdragen? Oftewel: ben je bereid te helpen?
- Hoeveel tijd zou je kunnen vrijmaken? Oftewel: wat is jouw beschikbaarheid?

Wees open over verwachtingen, maar ook flexibel. Bestuurswerk moet passen bij iemands leven en daarin is vaak veel mogelijk.

Vervolg project

Binnen twee weken na afronding van de eerste gespreksronde volgt een tweede gesprek en na dat gesprek volgt een uitnodiging voor een eerste gezamenlijke bijeenkomst. Centraal thema voor die bijeenkomst is nadere kennismaking met elkaar en een uitwisseling van gedachten en wensen over de toekomst van de vereniging. Deze bijeenkomst dient ook voor het ontstaan- en het onderling herkennen van synergie en chemie.

Het project wordt afgesloten met een tweede gezamenlijke bijeenkomst waarin de visie en het toekomstplan met de kandidaten worden besproken. Op basis van het toekomstplan en de voorkeur en kwaliteit van de kandidaten wordt uiteindelijk de best passende match bepaald voor de posities in het bestuur.

Ondersteuning vanuit de brancheorganisatie

Vanuit de op te richten brancheorganisatie sportverenigingen wordt deskundigheid en senioriteit aangeboden voor de begeleiding van dit proces. In het volgende hoofdstuk wordt de rol en positie van de brancheorganisatie nader beschreven.

Tot slot: het behoud van een bekwaam bestuur

1. Erkenning en waardering

Zorg voor een cultuur van waardering en teamgevoel:

- Vier successen samen.
- Zorg voor een prettige vergaderstructuur.
- Bied ruimte voor persoonlijke groei.
- Laat ook zien wat je samen bereikt.

Bedenk dat een fijn en goed functionerend bestuur het beste instrument is in het vinden van nieuwe bestuursleden.

2. Investeer in je eigen opvolging

Het vinden van nieuwe bestuursleden is geen eenmalige actie maar een doorlopend proces van verbinden, betrekken en begeleiden. Als bestuur moet je voortdurend investeren in je opvolging. Niet omdat het 'moet', maar omdat je daarmee de basis legt voor een sterke, toekomstbestendige vereniging. Een goed bestuur komt niet uit de lucht vallen. Het ontstaat doordat mensen elkaar vinden in een gedeelde liefde voor sport en de vereniging, én in de wil om samen iets moois op te bouwen.

Opzetten brancheorganisatie sportverenigingen

EEN
NIEUWE BALANS
TUSSEN AUTONOMIE
EN COLLECTIEVE
BELANGEN-
BEHARTIGING

Naast de professionalisering van sportverenigingen is ook professionele lokale belangenbehartiging een urgent aandachtspunt. Met het aanmerken van sport als een publieke voorziening ontstaat de situatie waarbij tal van lokale organisaties uit de beleidsbepalende keten behoefte hebben aan professionele samenwerking met de sportverenigingen. Dit hoofdstuk gaat over de wijze waarop die samenwerking moet worden vormgegeven met als resultaat dat de sportvereniging als een volwaardige partner in de beleidsketen wordt betrokken.

De beleidsbepalende keten en de positie van de sportvereniging

De beleidsbepalende keten is een netwerk dat bestaat uit:

- Sportverenigingen
- Sportbonden
- Gemeentelijke afdelingen
- Overheid en politiek
- Woningcorporaties, bedrijfsleven, fondsen
- Maatschappelijke organisaties op het gebied van zorg, onderwijs en welzijn

Binnen deze keten heeft elke partij zijn eigen belang, maar is er ook sprake van onderlinge afhankelijkheden. Sportverenigingen bieden niet alleen sportfaciliteiten, maar dragen ook bij aan de sociale vitaliteit van een gemeenschap. De overheid ziet het als hun taak een gezonde samenleving te realiseren, waar zorg, onderwijs en welzijn hand in hand gaan. Sport kan als verbindende factor fungeren die deze diverse belangen samenbrengt.

Om hierin een goede samenwerking tot stand te brengen, pleiten deskundigen voor de oprichting van een onafhankelijk en professioneel orgaan als belangenbehartiger in de keten en als schakel tussen de verschillende partijen. Zo'n orgaan heeft de signatuur van een brancheorganisatie. Sportverenigingen zijn weliswaar autonoom en onafhankelijk, maar hun gezamenlijke vertegenwoordiging door een professionele

branchevereniging is noodzakelijk om vanuit het belang van sportverenigingen sturing te geven aan ontwikkelingen en invloed uit te oefenen op besluitvoering.

VERSCHIL MET ADVIESRAAD VOOR DE SPORT

Binnen veel gemeenten bestaat een Advies voor de sport, een door het college van Burgemeester en Wethouders ingesteld adviesorgaan. Zij dient en adviseert de gemeente en richt zich daarbij op het gehele domein van bewegen en sport.

Een lokale brancheorganisatie voor sportverenigingen is onafhankelijk. Zij helpt en adviseert sportverenigingen bij interne vraagstukken én ze treedt op als behartiger van hun belangen in het maatschappelijk speelveld.

Instellen van een Brancheorganisatie

In het hoofdstuk 'Knelpunten en mislukkingen' wordt het gemis van een onafhankelijke belangenvertegenwoordiger als een van de knelpunten beschreven. Met de vorming van lokale Branche Organisatie Sportverenigingen (hierna: BOS) wordt de situatie gecreëerd waarbij sportverenigingen erkenning krijgen en in de positie komen waarin hun belangen worden behartigd.

Het instellen van een lokale BOS geldt als randvoorwaarde voor het realiseren van de professionalisering van sportverenigingen. Het takenpakket van de BOS is als volgt:

Belangenbehartiging in het maatschappelijk speelveld

- Belangenbehartiging sportverenigingen bij overheid en beleidsmakers
- Actief participeren in overleg binnen de beleidsbepalende keten
- Organisatie van netwerkbijeenkomsten
- Promotie van de sportverenigingen branche

Helpen en begeleiden sportverenigingen

- Kenniscentrum voor de lokale sportverenigingen
- Helpen van sportverenigingen bij de professionalisering
- Helpen, adviseren van sportverenigingen bij specifieke vraagstukken
- Ontwikkeling van standaarden, procedures en regelingen

De financiering van de BOS zal moeten komen uit publieke middelen. Hier ligt een directe relatie met de erkenning van sport als een publieke voorziening zoals beschreven in het hoofdstuk 'Erkenning van sport als publieke voorziening'.

Voorwaarden voor een effectieve samenwerking

Om een vruchtbare samenwerking met alle schakels in de beleidsketen te realiseren, moeten twee voorwaarden in acht worden genomen.

1. **Lokale uitvoering:** De uitvoering van de afspraken en beleidsmaatregelen moet primair op gemeentelijk niveau plaatsvinden. Hierdoor is er aansluiting bij de lokale behoeften en realiteiten.
2. **Wettelijk kader:** De positie van de BOS moet wettelijk gekaderd worden zodat partijen in de keten niet om de BOS heen kunnen. Een wettelijk kader garandeert dat de stem en kennis van de uitvoeringspraktijk via de BOS gehoord wordt en dat de BOS in de besluitvorming wordt betrokken. Het ligt daarom voor de hand om de instelling van een lokale BOS, in de wetgeving voor Sport als een publieke voorziening (lees: de sportwet) op te nemen.

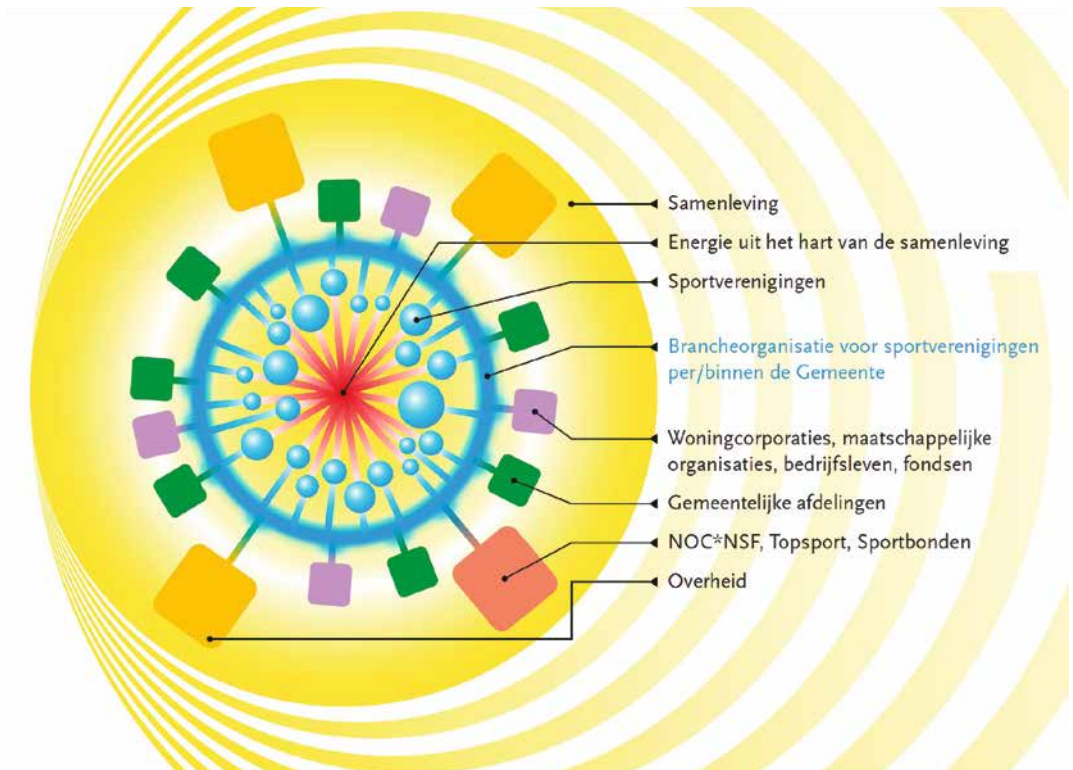
Professionaliteit van de Brancheorganisatie

De kwaliteit van de mensen van de lokale BOS is bepalend voor de kwaliteit van de brancheorganisatie. Dit betekent dat aan management en medewerkers eisen worden gesteld met betrekking tot:

- Affiniteit met verenigingsleven en vrijwilligerswerk
- Senioriteit m.b.t. hun rol in het maatschappelijk speelveld
- Opleiding

Brancheorganisatie voor sportverenigingen in één beeld

De positie van de brancheorganisatie in het maatschappelijk speelveld is door graficus Ron Spronk al in 2012 in één informatief beeld gevangen. De inspiratie voor zijn ontwerp haalde hij uit de gedachten van Jan Raateland met betrekking tot de versterking van de sportverenigingen in Nederland. Die gedachten zijn terug te vinden in het eerste artikel dat Raateland publiceerde: Een Masterplan voor sportverenigingen.¹⁰

Brancheorganisatie voor Sportverenigingen

© Ron Spronk, grafisch ontwerper

Indeling sportaanbod in Nederland

De 24000 sportverenigingen in Nederland zijn de zogeheten 'georganiseerde aanbieders via verenigingssport'. Daarnaast bestaan ook de 'ongeorganiseerde sporters' en 'commerciële sportaanbieders'; zie onderstaand schema.

Via georganiseerde verenigingssport

24000 sportverenigingen, ruim 4 miljoen leden

Ongeorganiseerde sportdeelname

Hardlopers, wielrenners, wandelaars, etc.

Commerciële sportaanbieders

Fitnesscentra, padelbanen, klimcentra, etc.

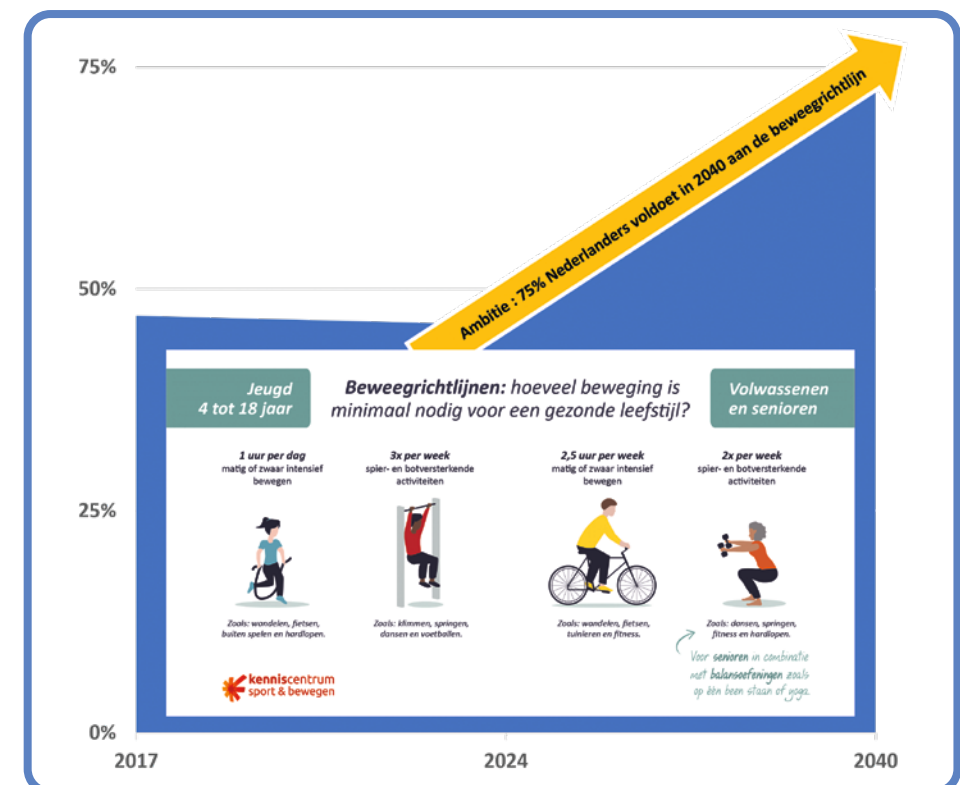
Waar er voor sportverenigingen nog geen brancheorganisatie bestaat, zijn de commerciële sportaanbieders al vanaf 2019 georganiseerd in het Platform Ondernemen de Sportaanbieders (POS). Vanwege de verschillen in identiteit en belangen is het goed dat zowel de sportverenigingen als de commerciële sportaanbieders aansluiting hebben bij een eigen brancheorganisatie.

Nederland Gezond

Ambitie beweegdoelstellingen

De Beweegrichtlijnen, in 2017 opgesteld door de Gezondheidsraad,¹¹ houden in dat volwassenen en kinderen voldoende bewegen en ook spier- en botversterkende activiteiten doen. In zowel het Preventie- als het Nationaal Sportakkoord is als doelstelling geformuleerd dat 75% van de Nederlandse bevolking in 2040 voldoet aan de beweegrichtlijnen. Sinds 2017 is het aandeel van de Nederlandse bevolking dat voldoet aan de beweegrichtlijn afgenomen van 47% in 2017 naar 46% in 2024. Deze daling, in plaats van de beoogde groei, heeft geleid tot een kritisch besef van de noodzaak tot een hernieuwde organisatie en financiering van de sport.

EEN GEZONDE
SAMENLEVING BEGINT
OP HET SPORTVELD VAN
DE VERENIGING

Belangrijke rol van de sportverenigingen

Met de in dit essay bepleite zaken als de erkenning van sport als publieke voorziening, de professionalisering van sportverenigingen en het instellen van lokale brancheorganisaties wordt de basis gelegd voor een toekomstbestendig sportlandschap. Dit gaat resulteren in zowel het wegwerken van wachtlijsten als het herintroduceren van sportaanbod in wijken waar het sportaanbod in de laatste 25 jaar is verdwenen. In combinatie met nieuw aanbod en vernieuwende concepten gaat de groei van het aantal sporters bij sportverenigingen een zeer belangrijke bijdrage leveren aan het realiseren van de geambieerde beweegdoelstellingen voor 2040.

Vliegwieleffect 'Een leven lang sporten'

De groei van het aantal leden bij sportverenigingen zal eveneens een versterkend effect hebben op het aantal 'ongeorganiseerde sporters'. Het grootste deel van deze groep is in hun jeugd gestart met sporten bij een sportvereniging. Na de beëindiging van hun lidmaatschap, gaan die mensen in veel gevallen als 'ongeorganiseerde sporter' verder. Of dat nu is als hardloper, jogger, wielrenner, toerfietser, golfer, zwemmer, wandelaar, etc.: men blijft actief.

Deze behoefte aan sporten op latere leeftijd vind je terug in de uitspraak 'Een leven lang sporten'. Op jonge leeftijd beginnen met sporten, bepaalt en voorspelt in belangrijke mate de levensstijl op latere leeftijd. Sportverenigingen vormen hiervoor het fundament: 'Jong geleerd is oud gedaan!'

Vanuit dat perspectief kan gesteld worden dat investeringen in de professionaliteit van sportverenigingen en de realisatie van lokale brancheorganisaties, een positief effect zullen hebben op de doelstelling voor 2040, dat 75% van de bevolking voldoende beweegt voor de gezondheid.

Knelpunten en mislukkingen

In dit essay worden de daling van de beweegdeelname en de structurele tekortkomingen in aansturing en vertegenwoordiging van de sportverenigingen gekoppeld aan de noodzaak voor een fundamentele herziening van de organisatie en financiering van de sport.

Om die noodzaak tot herziening te illustreren beschrijft dit hoofdstuk het falen en de mislukkingen van de huidige organisatie & financiering van de sport.

DE ORGANISATIE
EN FINANCIERING VAN
DE SPORT IS AAN
VERNIEUWING
TOE

Het falende beleid en de ontbrekende stem van de sportvereniging

De NLSportraad beschrijft in haar in 2020 gepubliceerde rapport 'De opstelling op het speelveld' ¹² dat de sportbranche kampt met structurele tekortkomingen:

- Het ontbreekt aan een heldere overheidsvisie en regie
- Er is geen wettelijk kader dat voldoende sturing biedt op de financieringsstromen
- De sportsector is niet toekomstbestendig georganiseerd en gefinancierd
- Er ontbreekt een onafhankelijke belangenvertegenwoordiger die de stem van de sportverenigingen kracht bijzet

Deze vaststelling wijst op een diepgeworteld probleem in het gehele systeem. De aanbeveling van de NLSportraad -het versterken van de sportbranche en het kiezen voor een nieuwe organisatie en financiering- onderstreept de dringende behoefte aan een fundamentele herziening van de aanpak ^{13, 14}

Falende subsidieregelingen en ad hoc beleid

Uit onderzoek is gebleken dat subsidieregelingen en steunprogramma's in de afgelopen jaren onvoldoende effect hebben gehad. Zo heeft een kostbaar project als 'de buurtsportcoach' niet geleid tot de beloofde groei in sportdeelname. Critici wijzen op het feit dat er in plaats van het creëren van duurzame voorzieningen, er telkens gekozen wordt voor ad-hoc maatregelen die nauwelijks renderen op de lange termijn. Het artikel 'Zekere toekomst blinkt voor sportverenigingen' ¹⁵ benadrukt dat zonder een structurele verandering in financiering en organisatie, de ambities in het Preventie- en Nationaal Sportakkoord om de sport- en beweegdeelname te verhogen, niet behaald worden.

Gemeenten scoren onvoldoende in samenwerking met sportverenigingen

Een ander punt van kritiek betreft het falen van de gemeenten in de samenwerking met de sportverenigingen. Hoewel ook lokale overheden een belangrijke rol hebben in het sporten en bewegen en de gezondheidsbevordering van hun burgers, blijven ze achter in het actief en structureel betrekken en ondersteunen van de sportverenigingen. Daarmee wordt onvoldoende gebruik gemaakt van het potentieel van sportverenigingen met als gevolg dat open kansen niet worden benut en ambities op het gebied van sport en gezondheid niet worden behaald.

Het is duidelijk dat het belang van samenwerken tussen gemeenten en lokale sportverenigingen juist voor gemeenten van groot belang is, en dat daarom het initiatief hiervoor bij de gemeenten moet liggen.

De groeiende kloof tussen sportbonden en verenigingen

De huidige infrastructuur faalt in het ondersteunen van de basis. Een voorbeeld daarvan is de nauwelijks effectieve 'verenigingsondersteuning' door de sportbonden. Er is sprake van groeiende kloof tussen sportverenigingen en de overkoepelende sportbonden^{16, 17} zoveel blijkt uit diverse onderzoeken en evaluaties.

De ineffectiviteit van de verenigingsondersteuning illustreert de noodzaak tot een fundamentele heroverweging van het systeem. Het falen van de bestaande infrastructuur fungeert als een wake-up call: de huidige modellen zijn onvoldoende toegerust om het veranderende vraagpatroon binnen de samenleving op te vangen.

Reflecties op nieuwe kansen

Nieuwe kansen door professionaliteit en lokale vertegenwoordiging

De Beweegrichtlijnen, in 2017 opgesteld door de Gezondheidsraad,¹¹ houden in dat volwassenen en kinderen voldoende bewegen en ook spier- en botversterkende activiteiten doen. In zowel het Preventie- als het Nationaal Sportakkoord is als doelstelling geformuleerd dat 75% van de Nederlandse bevolking in 2040 voldoet aan de beweegrichtlijnen. Sinds 2017 is het aandeel van de Nederlandse bevolking dat voldoet aan de beweegrichtlijn afgenomen van 47% in 2017 naar 46% in 2024. Deze daling, in plaats van de beoogde groei, heeft geleid tot een kritisch besef van de noodzaak tot een hernieuwde organisatie en financiering van de sport.

De erkenning van sport als publieke voorziening, de professionalisering van verenigingen en het instellen van lokale brancheorganisaties openen de deur naar een hoopvolle toekomst. Door binnen de sportvereniging tijd en aandacht te investeren in het vinden van capabele bestuurders, strategische planning en kennisdeling, ontstaat er een krachtige organisatie die volwaardig meedoet in het maatschappelijk speelveld. Structurele betrokkenheid bij lokale beleidsvorming positioneert sportverenigingen als strategische partners in de beleidsbepalende keten, waarbij hun kennis en ervaring van betekenis zijn in de besluitvorming.

De herinrichting van de sportsector vraagt om een gezamenlijke inspanning van alle betrokken partijen. Overheden, politiek, maatschappelijke organisaties, sportbonden en de sportverenigingen zelf, dienen zich gezamenlijk in te zetten voor een integrale aanpak. Dit zal leiden tot een stijging van de sport- en beweegdeelname, en versterking van de sociale cohesie in onze gemeenschappen.

Gepassioneerde vrijwilliger wordt betaalde professional

Erkenning van sport als publieke voorziening betekent de professionalisering van het technisch kader. De passievolle selectietrainer hoeft niet langer zijn vrijwilligersfunctie te combineren met een 'gewone' betaalde baan omdat aan hem of haar een volwaardige functie bij de eigen vereniging kan worden aangeboden, met arbeidsvoorwaarden die in de sport- en onderwijssector gewoon zijn.

BETERE
ARBEIDSMARKT VOOR
PROFESSIONALS
IN DE SPORT

Versterking van de arbeidsmarkt

Bij 24000 sportverenigingen is een veelvoud aan vrijwilligers actief als beginnend trainer of coach. Voor deze groep ontstaat de mogelijkheid om vanuit die vrijwillige positie door te stromen naar een betaalde baan binnen de vereniging of elders in de sportsector. Die intern opgeleide trainers zijn een verrijking voor de arbeidsmarkt, zeker met het oog op de verwachte krapte als gevolg van vergrijzing en een toenemende vraag naar goed opgeleide mensen op het gebied van sport en bewegen.

Talenten en Topsport

Professionalisering van het technisch kader betekent ook het continu én op veel grotere schaal verder ontwikkelen van trainers en methodes, en in logisch verband daarmee het herkennen, ontwikkelen en begeleiden van talenten. De volgende stap in dat proces is het begeleiden van zeer talentvolle sporters in hun doorgroei naar topsporter.

Veilig sportklimaat

Met de erkenning van sport als publieke voorziening ontstaat ook de ruimte voor het aanstellen van professionals die belast zijn met het borgen van een veilig sportklimaat.

De boodschap is duidelijk: de toekomstige sportwereld begint bij de basis, bij de lokale sportvereniging. De transitie kan alleen slagen als iedereen bereid is tot samenwerking en innovatie.

Veranderende trends

Het debat over de toekomst van de sport raakt ook bredere maatschappelijke trends. Vergrijzing, individualisering, digitalisering en een veranderende arbeidsmarkt vragen om een herdefiniëring van de rol van vrijwilligers en bestuursleden. Jongere generaties hebben andere verwachtingen en zijn vaak pragmatischer in hun benadering van sport en gemeenschapsparticipatie. Sportverenigingen moeten de werving van vrijwilligers dan ook aanpassen aan die veranderende tijdgeest.

Een goede marketing voor de sportvereniging behoort ook tot de veranderingen. Met het goed in de markt zetten van de geprofessionaliseerde sportverenigingen door de brancheorganisatie zal het eenvoudiger zijn om aansluiting te vinden bij het bedrijfsleven.

Ook groeit het besef dat sport niet louter een individuele activiteit is, maar een collectieve verantwoordelijkheid. Zie bijvoorbeeld het 'Manifest voor Sport als een particuliere én een publieke zaak'¹⁸. Door deze dubbele verantwoordelijkheid te erkennen, ontstaat er een nieuw paradigma waarin sportverenigingen structureel betrokken worden bij publieke besluitvorming en financiering.

Over de schrijver: Jan Raateland

Een leven in dienst van de sportvereniging

Jan Raateland is wat je noemt een echte verenigingsman. Zijn betrokkenheid bij het verenigingsleven begon al in 1971, toen hij als veertienjarige actief werd bij voetbalvereniging VVP in het Haagse Zuiderpark. Waar leeftijdsgenoten zich vooral op het veld uitleefden, raakte Jan al vroeg geboeid door de organisatorische kant van het verenigingswerk. Op zestienjarige leeftijd trad hij toe tot de jeugdcommissie, waar hij verantwoordelijk was voor uiteenlopende taken zoals de organisatie van jeugdkampen, het wedstrijdsecretariaat en bijdragen aan het clubblad. Daarmee werd de basis gelegd voor een levenslange verbondenheid met het verenigingsleven.

SPORT-
VERENIGINGEN DRAGEN
DE WIJK, DE STAD ÉN
DE SAMENLEVING.

Eind jaren zeventig maakte Jan de overstap naar voetbalvereniging DUNO, waar hij na een sportieve periode die voortijdig eindigde door een knieblesure, zijn bestuurlijke talenten verder ontwikkelde. Al op 28-jarige leeftijd trad hij toe tot het bestuur en vervulde hij vele jaren een sleutelrol. Zijn visie op de maatschappelijke betekenis van sportverenigingen kreeg hier vaste vorm. Het project *De Haagsche Dynamiek* (1999–2007) is daarvan een treffend voorbeeld: een multifunctioneel gebouw waarin sport, zorg en kinderopvang samenkwamen, gerealiseerd in samenwerking met maatschappelijke investeerders en geopend door burgemeester Wim Deetman en NOC*NSF-voorzitter Erica Terpstra. Daarmee werd DUNO een pionier in het concept *Buurthuis van de Toekomst*.

Na zijn lange staat van dienst bij DUNO verbond Jan zich aan gymnastiekvereniging Die Haghe (2008–2014). Hier beheerde hij als penningmeester de financiën en bekleedde hij ook het voorzitterschap van de KNGU, district Zuid-Holland. Zijn grootste verdienste in deze periode was de totstandkoming van een permanent ingerichte turnhal voor de Haagse regio, gerealiseerd via de Stichting Turnhal Den Haag, waarvan Jan van 2008 tot 2018 voorzitter was.

Zijn inzet beperkte zich echter niet tot Den Haag. Landelijk zette Jan zich in om de waarde van sportverenigingen zichtbaar en erkend te maken. Zo zorgde hij er in 2017

voor dat *de sportvereniging* werd aangemerkt als immaterieel Nederlands erfgoed en werkte hij als bestuurslid mee in de Adviesraad voor Sport van de gemeente Den Haag. Ook was hij mede-initiatiefnemer van Stichting ONS (2012), een platform dat verenigingen helpt om hun organisatiekracht te versterken en professioneel bestuur vorm te geven. In 2020 trad hij bovendien op als 'imaginair minister van Sport' in het boek *Ministeries voor de Nieuwe Tijd*, waarin hij vijf concrete maatregelen formuleerde voor een gezonde en vitale samenleving.

Samengevat bestrijkt zijn vrijwilligerscarrière ruim een halve eeuw, waarin Jan steeds opnieuw heeft laten zien dat sportverenigingen méér zijn dan plekken om te sporten: zij zijn ontmoetingsplaatsen die een wijk, stad en samenleving dragen.

Missie en Visie

De persoonlijke missie van Jan Raateland is helder: **sport voor iedereen**. Vanuit zijn overtuiging dat ieder kind recht heeft op kwalitatieve sport- en beweegmogelijkheden, verbindt hij zijn bestuurlijke ervaring met een visie op de toekomst van de sport in Nederland. Voor hem staat de sportvereniging centraal als motor voor sociale samenhang en individuele ontwikkeling.

Zijn missie is tweeledig. Enerzijds zet hij zich in voor de professionalisering van sportverenigingen: een toekomstbestendige organisatie met capabele bestuurders,

Het DUNO bestuur in 2008.

V.l.n.r. Jan Vermeulen, Henk Ruijl, Alphons Pije, Daniël Zervaas, Koos Baptiste, Rob Leenheer, Jan Taal, Robert Garskamp.

gedragen door een duidelijke missie, visie en een meerjarenplan. Anderzijds pleit hij voor het erkennen van de sportvereniging als volwaardige partner in de beleidsbepalende keten. Dat vraagt volgens hem om de oprichting van lokale brancheorganisaties die de stem van verenigingen laat doorklinken in beleid en besluitvorming.

Zijn visie sluit nauw aan bij de maatschappelijke doelstelling voor 2040 waarbij 75% van de Nederlandse bevolking voldoet aan de beweegrichtlijnen. Om dat te bereiken, moet sport worden erkend als publieke voorziening -net zo vanzelfsprekend als onderwijs en zorg. Alleen door die structurele inbedding ontstaat er ruimte voor groei, toegankelijkheid en inclusie.

Met zijn inzet en zijn pleidooi voor een toekomstbestendig sportlandschap staat Jan symbool voor een generatie vrijwilligers die hun kennis en ervaring willen inzetten voor een bredere maatschappelijke missie. Zijn levenswerk toont dat investeren in sportverenigingen gelijkstaat aan investeren in een vitale samenleving.

Slotbeschouwing

Wanneer we de balans opmaken, wordt duidelijk dat de Nederlandse sportvereniging zich bevindt op een kruispunt van verleden en toekomst. Meer dan een eeuw lang hebben sportverenigingen een vitale rol gespeeld in het weefsel van onze samenleving: als ontmoetingsplaats, als motor van sociale cohesie en als fundament voor de nationale sportcultuur. Juist die rijke erfenis schept de verantwoordelijkheid

om de sportvereniging niet slechts te behouden, maar te versterken en toekomstbestendig te maken.

WIE INVESTEERT
IN SPORTVERENIGINGEN,
INVESTEERT IN DE
SAMENLEVING
ZELF.

De analyse in dit essay toont aan dat de huidige organisatie van de sport tekortschiet. De stagnerende sport- en beweegdeelname, de gebrekkige vertegenwoordiging van sportverenigingen in de beleidsketen en het falende ad-hoc beleid onderstrepen dat structurele vernieuwing noodzakelijk is. De urgentie wordt des te groter door maatschappelijke ontwikkelingen als vergrijzing, individualise-

ring en digitalisering, die de vanzelfsprekendheid van vrijwillige inzet steeds meer onder druk zetten. Sportverenigingen kunnen deze uitdagingen niet alleen het hoofd bieden; zij hebben behoefte aan erkenning, ondersteuning en structurele inbedding in de publieke infrastructuur.

De weg vooruit is helder: professionalisering van sportverenigingen en de oprichting van lokale brancheorganisaties vormen de sleutel tot vernieuwing. Een bestuur dat strategisch en toekomstgericht opereert, ondersteund door deskundigheid en methodiek, kan de vereniging versterken van binnenuit. Tegelijkertijd biedt een onafhankelijke brancheorganisatie de mogelijkheid om de stem van de sportvereniging krachtig te laten klinken in het maatschappelijk speelveld. Zo ontstaat er een nieuwe balans tussen autonomie en collectieve belangenbehartiging, waarin sportverenigingen als volwaardige partners participeren in beleid en besluitvorming.

Het erkennen van sport als publieke voorziening vormt daarbij het noodzakelijke fundament. Pas wanneer sport dezelfde vanzelfsprekendheid krijgt als onderwijs en

zorg, ontstaat de structurele borging die nodig is om de ambities van 2040 waar te maken waarbij minimaal 75% van de Nederlanders voldoende sport en beweegt. Het wegwerken van wachtlijsten, het vergroten van toegankelijkheid en het ontwikkelen van nieuw aanbod worden dan niet langer ad-hoc projecten, maar structurele maatschappelijke opgaven. Daarbij geldt dat elke investering in de sportvereniging een veelvoud oplevert: niet alleen in termen van gezondheid en participatie, maar ook in sociale samenhang en gemeenschapszin.

De missie en visie die in dit essay zijn verwoord, sluiten nauw aan bij die bredere maatschappelijke ambitie: sport voor iedereen, in een toekomstbestendig en inclusief sportlandschap. Dit vraagt om moedige keuzes van bestuurders, beleidsmakers en vrijwilligers. Het vraagt om samenwerking over de grenzen van sport, zorg, onderwijs en welzijn heen. En het vraagt bovenal om de overtuiging dat sportverenigingen meer zijn dan clubs waar gesport wordt: zij zijn plaatsen waar mensen elkaar ontmoeten, waar kinderen hun identiteit vormen, waar respect en gelijkwaardigheid tastbaar worden.

De slotboodschap is daarom even eenvoudig als krachtig: wie investeert in sportverenigingen, investeert in de samenleving zelf. Het is nu het moment om koers te zetten naar een toekomst waarin de sportvereniging niet langer een kwetsbare schakel is, maar een stevig ankerpunt in een gezonde, verbonden en vitale samenleving. De weg naar 2040 begint vandaag, en zij loopt onmiskenbaar via de sportvereniging.

Oktober 2025 - Den Haag
Jan Raateland

web: desportverenigingen.nl
e-mail: j.raateland@planet.nl

NOTEN

1. Sociale cohesie is niet een bijproduct maar de kern van een vitale vereniging, S&S, juli 2025
2. De opstelling op het Speelveld NLSportraad 19-11-2020
3. Waarom een wet voor sport? Bernard Wientjes 7 – 1-2021
4. Motie Tweede Kamer over Sportwet Tweede Kamer, 8 juli 2021
5. Motie Tweede Kamer over uitstel Sportwet, 5 juli 2023
6. Falende subsidieprogramma's 1. Buurtsportcoach, Trouw, 29-10-2022
7. Falende subsidieprogramma's 2. Gemeente Den Haag, artikel AD HC, 22- 8-2018
8. Ieder kind heeft recht op sport, Blog Jan Raateland, 28- 6-2024
9. Aan de slag om sportverenigingen niet (be)stuurloos achter te laten!, S&S, 28 -4-2022
10. Een Masterplan voor de nieuwe sportvereniging, Sportknowhowxl, 7-2-2012
11. Beweegrichtlijn 2017 Gezondheidsraad
12. Advies NLSportraad: 'maak van sport en bewegen een overheidstaak', S&S, 19-11-2020
13. Geef sport de status van een publieke basisvoorziening, Trouw, 25- 3-2023
14. Sport, een publieke zaak, een Libir Amicis van Loek Jorritsma † 2006/202015.
15. Zekere toekomst blinkt voor sportverenigingen, S&S, 8-2-2021
16. Afscheid van de verenigingsondersteuning, S&S, 9-11-2022
17. Sportverenigingen in transitie, Jan Janssens Sportknowhowxl, 12-2-2019
18. Manifest voor Sport als een particuliere én een publieke zaak, Sportknowhowxl, 3-9-2019

Het belang van sportverenigingen

voor de Nederlandse samenleving

Sportverenigingen vormen het kloppend hart van de Nederlandse samenleving. Zij verbinden generaties, bevorderen gezondheid en dragen bij aan sociale cohesie. In dit essay pleit Jan Raateland voor de erkenning van sport als publieke voorziening en voor een structurele professionalisering en vertegenwoordiging van de verenigingssport. Met visie, kennis en passie schetst hij een toekomst waarin sportverenigingen een vanzelfsprekende plaats innemen naast onderwijs en zorg – als fundament van een gezonde, verbonden en vitale samenleving.

Jan Raateland

